

Autosnelweg A61

A61

Venlo – Ludwigshafen

[Deel 1 – Grens Nederland - ABK Kerpen \(A4 Dresden\)](#)

[Deel 2 - ABK Kerpen \(A4\) - ABK Koblenz \(A48\)](#)

[Deel 3 - ABK Koblenz \(A48\) - ABK Frankenthal \(A6\)](#)

[Deel 4 - ABK Frankenthal \(A6\) - ABK Walldorf \(A5\)](#)

[Begin van het document](#)

De = 391 km lang.

Van Venlo tot Ludwigshafen. "De Linker Rijnroute"

B = Bundesstraße **E** = Europaweg.

Km 2 Uitrit 2. Kaldenkirchen.

B221 Leuth – Straelen.

- De autobaan A61 is bij de meeste mensen bekend onder de naam Links-Rheinische (autobahn).
- De A61 begint bij de grensovergang Venlo en loopt vervolgens "langs de Rijn" zuidwaarts naar Ludwigshafen / Mannheim, waar hij overgaat in de A6 > A5.
- Totale lengte: 391 km.
- De A61 is vooral gebouwd om het drukke verkeer tussen Köln en Frankfurt op de A3 wat meer ruimte te geven.

Km 4 Uitrit 3.

Kaldenkirchen-Süd.

Kaltenkirchen

- Grensstad en internationale grensovergang naar Nederland.
- Heeft een bijzonder mooi oud raadhuis.
- Is vaak bij onze burens het uitgangspunt voor mooie en lange wandelingen in het grens gebied.

Lobberich ± 14.500 inwoners.

- Centrum van het merengebied ten zuidoosten van Venlo.
- Vlakbij ligt het natuureservaat Hinsbecker Höhen (of Hinsb.Schweiz).
- Ligt in het Nette seëngedied.

Bruggen ± 9.000 inwoners.

- Ligt ongeveer 9 km rechts van de Autobahn.
- In trek als zomerverblijfplaats door de fraaie omgeving.
- Bezienswaardig zijn de middeleeuwse burcht Bruggen en het Wasserschloss Dilborn.

Km 7 Uitrit 4. Breyell.	B7 Lötsch – Viersen.	61

Breyell

- Het (links en rechts van de Autobahn gelegen) Duits > Nederlands beschermde Natuurgebied Maas-Schwalm-Nette omvat het gebied van de Nederrijn als delen van Nederland, met op vele plaatsen vrije overgang over de Duits-Nederlandse grens.
- Het Duitse gedeelte beslaat momenteel een oppervlakte van ongeveer 450 km².
- Gelegen aan de rivier de Schwalm.

Km 9 Uitrit 5. Nettetal.	61
---------------------------------	---

Nettetal

- Is de naam van het stadsgewest waar Lobberich , Hinsbeck en Kaldenkirchen onder vallen.
- In Grefrath 8km links van de Autobahn bevindt zich de grootste ijssport- accommodatie van Europa.
- In totaal 8.000 m² ijsoppervlakte (Ijshal en openluchtisbaan).
- Een interessant doel binnen het natuurpark is de 300 jaar oude watermolen.

Km 14 Uitrit 6. Süchteln.	Krefeld.	61
	Niederkrüchten.	

Km 17 Uitrit 7. Viersen.	B7 Viersen.	61

Viersen

 ± 48.500 inwoners.

- Industriestadje ten noorden van Mönchengladbach.
- Ligt in het dal van de rivier de Niers.
- Industrie, Textiel, Leer en meubelen.

Km 19 Uitrit 8. Bockert.	61
---------------------------------	---

Dülken

 ± 25.000 inwoners.

- Enige hogeschool ter wereld waar men onderwezen kan worden in levensvreugde; aan de Narrenacademie, gevestigd in een windmolen (klap van de MOLENwiek?)

Km 22 Uitrit 9. Autobahn Kreuz: Mönchengladbach.	61	52 Roermond.	61
	52	52 Düsseldorf.	

Km 24 Uitrit 10. Monchen-Gladbach-West.	61
--	---

Monchen-Gladbach ± 210.000 inwoners.

- Levendige industriestad, veel metaal en textiel.
- Münsterkirche, kerk van de voormalige Benedictijner abdij uit de 11de – 13de eeuw na zware beschadiging in W.O. II geheel herbouwd.
- Hetzelfde gaat op voor het Rathaus, het vroegere klooster de abdij werd in de 10de eeuw door de Keulse bisschop gesticht op de heuvel Gladbach.
- De nederzetting die zich rondom de abdij ontwikkelde werd naar de inwoners van de abdij Mönchengladbach genoemd (Mönchen = monniken)
- Laat -gotische Hauptpfarrkirche; bouw begon in 1469 en werd eerst in 1533 voltooid.
- Aan het stationsplein ligt de trots van de inwoners van Mönchengladbach, Haus West; een enorm gebouw als teken van de modernere vooruitgang van de stad.
- Stadion am Bökelberg, thuis van Borussia Mönchengladbach.
- Aangrenzend in het zuiden vinden we Rheydt de bekend van het kasteel Rheydt (16de eeuw en weer aan Rheydt, grenzend Wickerath.
- Gelegen aan het riviertje de Niers en ook hier een slot, het schloss Wickerath.

Km 26 Uitrit 11. Mönchen-Gladbach-Holt.	61
--	---

Monchen-Gladbach

- Is de stad van bekende doekwevers.
- Middelpunt van de stad is de Munsterkerk en op een heuvel het klooster gesticht in 972.
- De Munsterkerk is gebouwd door de Dombouwmeester Gerard die voor een groot gedeelte ook de Dom van Keulen heeft gebouwd 13de eeuw.

Km 29 Uitrit 12. Monchen-Gladbach-Rheydt.	61
--	---

- Ontstaan als oude Keltische Siedlung en is van de belangrijkste textielsteden van Duitsland;
- In de zomer zijn hier veel Freilichtspiele bij het slot Krieckenbeck

Km 31 Uitrit 13. Monchen-Gladbach-Wickrath.	61
--	---

- Ligt in het dal van de rivier de Niers.
- In het oude slot bevindt zich het Rhein Landesgestüt (paardenfokkerij).

Km 34 Uitrit 14. Mönchen-Gladbach-Güdderath.	61
---	---

- 3 km rechts van de Autobahn ligt de stad Wegberg.
- Bezit de snelste vlakke auto- en motorrenbaan (9km lang).

Km 35 Uitrit 15. Autobahn Kreuz: Wanlo.	61	46 Heinsberg – Dremmen.	61
	46	46 Dortmund.	

Erkelenz

- Ligt ongeveer 6 km rechts van de Autobahn in het brongebied van de rivier de Niers;
- Is een stad met een afwisselende geschiedenis.
- Heeft een oude burchtruïne en oude stadsmuren uit de 14de eeuw.
- Idyllische en afwisselende omgeving in het Ruhrtal.

Km 44 Uitrit 16 Autobahn Kreuz: Jackerath.	61	44 Achen.	61
	44	44 Mönchengladbach.	

Eifel

- Het landschap in het noordelijk deel van de Eifel heeft sedert het begin van deze eeuw door de aanleg van stuwmuren zo'n sterke verandering ondergaan, dat men voor dit gebied tegenwoordig ook wel de naam Eifeler Seenplatte bezicht.
- Het complex van deze in stuwmuren veranderde dalen is het grootste water- en energievoorzieningsstelsel in West Europa.
- Een positief neveneffect was dat er een landschap ontstaan is dat duidelijk aan schoonheid gewonnen heeft, getuige de vele gasten die van het vroege voorjaar tot en met de herfst komen genieten van de beboste oevers en die gebruik maken van de recreatiemogelijkheden van het water.

Km 52 Uitrit 17. Bedburg.		
	Bedburg – Grevenbroich.	

Bedburg ± 23000 inwoners.

- Naast de historische gebouwen ontstaat een moderne en volwassene stad.
- De kleine Altstadt bleef op zijn oorspronkelijke plaats bewaard.
- De Waterburcht Bedburg is reeds in 893 vermeld.
- In het Noorden en Oosten van de stad wordt in de dagbouw bruinkool gedolven.
- Rondom de stad zijn bijzondere leuke wandelingen te maken om de Kasterer See.

Km 58 Uitrit 18. Bergheim.	B55 Elsdorf – Jülich.	
	B55 Bergheim – Rommerskirchen	

Bergheim

- Ligt in het Erfttal met de romantische Gotische kerk.
- Heeft nog resten van een oude stadswal.
- Uitgangspunt van wandelingen in het schitterende Erfttal.

Km 62 Uitrit 19. Bergheim-Süd.	
---------------------------------------	---

Autosnelweg A61

Deel 2

ABK Kerpen (A4) - ABK Koblenz (A48)

[Deel 1 – Grens Nederland - ABK Kerpen \(A4 Dresden\)](#)

[Deel 2 - ABK Kerpen \(A4\) - ABK Koblenz \(A48\)](#)

[Deel 3 - ABK Koblenz \(A48\) - ABK Frankenthal \(A6\)](#)

[Deel 4 - ABK Frankenthal \(A6\) - ABK Walldorf \(A5\)](#)

[Begin van het document](#)

Km 68 Uitrit 20. Autobahn Kreuz: Kerpen.	61	4	Achen.	61
	4	4	Dresden.	

Aansluiting van de 4 en de 1

Hier gaat de 61 over in de 1 (6 kilometer) om vervolgens weer vanaf ABK Bliesheim als 61 verder te gaan.

Km 72 Uitrit 21. Türrnich.	B264n	Niederbolheim.	61
	B264	Köln.	

Keulen ± 980.000 inwoners

- Ondanks het feit dat Keulen in 1945 voor driekwart werd verwoest (in het centrum zelfs voor 90%) heeft de stad de toeristen nog heel wat historische gebouwen te bieden.
- Een geluk bij een ongeluk was dat de stad al een lange traditie had op het gebied van de architectuur.
- Al ten tijde van de voltooiing van de Dom in de 19de eeuw woonden er veel bouwkundigen in de stad.
- Deze architecten kwamen na de Tweede Wereldoorlog goed van pas bij de restauratiewerkzaamheden.
- De Dom was wel niet ernstig beschadigd - de kerk mocht door geallieerde vliegeniers niet worden gebombardeerd - maar de beroemde Romaanse kerken waren op z'n minst zwaar beschadigd en het herstel eiste heel wat inspanningen.

We komen in het stroomgebied van de Rijn

- De Rijn is de langste en waterrijkste West-Europese rivier, verbindt de Alpen met de Noordzee.
- Daar in de Alpen ontstaat ze uit de samenvloeiing van twee bergstromen: de Vorderrhein, die door het gletsjerwater van het St. Gotthardmassief wordt gevoed, en de Hinterrhein die dat van de Rheinwaldhorn ontvangt; bij Reichenau stromen zij tezamen.
- De kilometertelling die u op grote witte borden langs de rivier vindt aangegeven, is gerekend vanaf Konstanz en bereikt bij de Maasbrug in Rotterdam het ronde getal 1000.
- De totale lengte van de samenvloeiing bij Reichenau tot de monding van de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland bedraagt 1324 kilometer, haar totale stroomgebied omvat maar liefst 224.000 km².

Km 75 Uitrit 22. Gymnich.	61
----------------------------------	---

Km 80 Uitrit 23. Autobahn Dreieck: Erfttal.	61	61 Dortmund – Hamburg.	61
	1	Erfstadt.	

Erfstadt

- De stad is in het bezit van het middeleeuwse slot Gymnich.
- De middeleeuwse waterburcht verkreeg in de 17de en 18de eeuw door verbouwingen en uitbreidingen haar huidig aanzien.
- Achter het slot (thans gastenverblijf van de Bondsregering) ligt een oud park, Gymnicher Ritt.
- Als dank voor de redding van zijn leven tijdens een kruistocht deed ridder Arnold een gelofte voor deze ruiterprocessie op Hemelvaartsdag, die sinds 750 jaar door de St. Sebastianus broederschap wordt gehouden.

Km 85 Uitrit 24. Autobahn Kreuz: Bliesheim.	1	1 Dortmund –	61
	A553	Hamburg. A553 Köln.	

Brühl

- Aan de rand van het vruchtbare voorgebergte.
- Slot Augustusburg van de keurvorst Clemens August 1725 gebouwd.
- Een van de mooiste Rococowerken in het Rheinland.
- Het slot is in het bezit van een enorm groot Slotpark met Rococobloemen.
- Bruinkoolafgravingen en de stad heeft nog een brikettenfabriek.

Km 151 Uitrit 25. Weilerswinst.	61
--	---

Weilerswist

- Langgerekt dorp dichtbij de monding van het riviertje de Swist in de Erft.
- Swistertürmchen een fraaie burcht omgeven door een slotgracht.

Km 158 Uitrit 26. Swisttal-Heimartz	Bornheim.	61
--	------------------	---

Bonn ± 304.000 inwoners

- Bonn werd in het jaar 69 na Christus voor de eerste keer genoemd als de Romeinse legerplaats "castra Bonnensia".
- Bonn was geen onbeduidende stad in Duitsland.
- In 1597 werd ze residentie en hoofdstad van de keurvorsten van Keulen en in de 18de eeuw beleefde zij onder deze edellieden haar grootste bloei.
- In die periode werd de stad onder de keurvorsten Joseph Clemens en Clemens August verfraaid met talrijke schitterende barokke gebouwen, die hier en daar in de stad nog hun voorname uitstraling hebben behouden.
- Van 1 september 1948 tot 23 mei 1949 kwam in Bonn de Parlementaire Raad bijeen om de Bondsrepubliek een nieuwe grondwet te geven en in september 1949 kwam hier voor het eerst de Deutsche Bundestag bijeen.
- Dat scheen allen blijkbaar goed te bevallen, want op 3 november 1949 werd Bonn "provisorisch" tot hoofdstad aangewezen.
- Op 20 juni 1991 werd besloten dat de Bundestag naar Berlijn zou verhuizen.
- Op 3 oktober 1990 - de dag van de Duitse hereniging - was Berlijn weer de officiële hoofdstad van het land geworden.
- De Bundesrat koos ervoor om in Bonn te blijven, een groot deel van de Bundesregierung daarentegen verhuist naar Berlijn.
- De verhuizingsplannen zullen omstreeks de eeuwwisseling gerealiseerd zijn.
- Bonn zal ook in de toekomst belangrijke staatsfuncties behouden.
- Het oude centrum van Bonn werd tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoest.
- Sinds 1949 is Bonn, om al de ministeries onder te brengen, ruim voorzien van enorme betonnen gebouwen.
- Ondanks die gewichtige regeringsgebouwen, de af- en aanrijdende hoogwaardigheidsbekleders, de gebruikelijke pronk en sier bij staatsiebezoeken, heeft Bonn geen allure gekregen.
- Wel heeft Bonn, op enkele plekjes na, zoals rond de Markt en de Münsterplatz, de charme van een oude universiteitsstad.
- Wanneer de stoelen weer op de terrasjes staan, heerst er een gezellige drukte.

Beethovenhaus

- Het geboortehuis van Ludwig van Beethoven is nu als museum te zijner nagedachtenis ingericht.
- U vindt er enkele van zijn privé-bezittingen, brieven, composities en de hoorn waarmee hij zijn doofheid trachtte te bestrijden.

Km 162 Uitrit 27. Miel.	B56 Euskirchen.	61
	B56 Bonn.	

   Peppenhofen.	Peppenhofen. 	61
---	---	---

Km 170 Uitrit 28. Rheinbach.	B266 Euskirchen.	61

Rheinbach ± 23.000 inwoners.

- Oude kern met tal van vakwerkhuizen.
- Resten van middeleeuwse vestingwerken zijn bewaard gebleven.
- Belangrijkste bezienswaardigheid is het Glasmuseum, ondergebracht in het vroegere Rathaus.

Km 175 Uitrit 29. Autobahn Kreuz: Meckenheim.	61 A565	A656 Bonn. Via Bonn-Köln naar Limburg a.d.Lahn	61
--	--	---	---

Ahrtalbrücke is 1500 meter lang en 55 meter hoog.

Km 182 Uitrit 30 Autobahn Dreieck: Neuenahr-Ahrweiler	61 A573	A573 Bad Neuenahr.	61

Bad Neuenahr-Ahrweiler ± 10.000 inwoners.

- Prachtig gelegen in het beneden Ahrdal.
- Kreeg reeds in 1248 stadsrechten.
- In 1689 op 10 huizen na geheel platgebrand door de Franse troepen.
- Middeleeuws aanzien; oude ommuring compleet met torens en twee stadspoorten.
- Vandaar wel de bijnaam als het Rheinische Rothenburg.
- De plaats is ook beroemd vanwege de wijn druiventeelt, resultaat is een van Duitslands beste rode wijnen.

Remagen

- Vlak bij het stadje verheft zich op een rots de kerk St. Apollinaris (1839).
- Het is een bedevaartkerk in neogotische stijl met vier torens.
- Het interieur is versierd met wandschilderingen.
- In de crypte wordt onder een sarcofaag (14de eeuw) het hoofd van de heilige Apollinaris van Ravenna bewaard.
- De Lüdendorffbrücke vormde vroeger de spoorverbinding tussen beide Rijn oevers.
- Een kleine voorhoede van de Amerikaanse troepen onder commando van generaal Patton forceerde hier in 1945 een belangrijke Rijnovergang, want de brug was de enige die nog intact was.
- Zo'n haast hadden de Amerikanen dat de brug 10 dagen later wegens overbelasting instortte.
- Hij is niet meer hersteld, maar u kunt de brugpijlers nog zien en ook de dichtgemetselde ingang van de tunnel aan de overzijde.
- In de twee oude brugtorens is nu het Friedensmuseum Brücke von Remagen ingericht.

Km 189 Uitrit 31.	61	A571 Ehingen.	61
Autobahn Dreieck: Sinzig.	A571		

Sinzig ± 14.000 inwoners.

- Gelegen aan de Rijn en de Ahr.
- Bezienswaardigheden, laat romaanse St. Petrikerche (+ 1220) met bijzondere achthoekige toren.

Km 197 Uitrit 32.	B412 Brohl.		61
Niederzissen.	B412 Nürburgring.		

- Aansluiting naar de Bundesstrasse 412 Nürburgring.
- De Nurburgring is een van de belangrijkste motorenracebanen van Europa.
- Met een lengte van 28 km en stijgingen van 17% en een steile baan van 27%.
- Bij sommige bochten is het hoogte verschil soms 300 meter.
- Mede met Monte Carlo is de baan voor de formule 1 een van de moeilijkste en gevaarlijkste van Europa.

Niederzissen ± 1700 inwoners.

- Gelegen aan de voet van de Bauserberg (365 m.).
- Deze vulkaan heeft één der best bewaard gebleven kraters van de Eifel.
- Via een landweg kan men zelfs in de krater komen.

   Brohltal. Km 200	Brohltal. Km 200 61
---	---

Km 204 Uitrit 33 Wehr.	B412 Kempenich.	61
-------------------------------	------------------------	---

Wehr

- Bij deze uitrit reikt de vroegere lavastroom van de voormalige vulkaan Rotheberg bijna tot onder de autobaan (links).
- Aan de andere zijde ligt het grootste kratermeer van de Eifel, de Laacher See

Km 208 Uitrit 34. Mendig.	B262 Mayen.	61
----------------------------------	--------------------	---

Maria-Laach ± 300 inwoners.

- Maria Laach is de naam van een klooster en een hotel aan de zuidoever van de Laacher See.
- Het klooster is een Benedictijner abdij, gesticht in 1093.
- De abdijkerk telt zes torens en is een van de mooiste Romaanse bouwwerken in heel Duitsland;
- In 1802 werden in Duitsland de kloosters ontbonden en de kerkschatten werden dat jaar uit Maria Laach verwijderd;
- De kerk werd voltooid in 1230 en is een van de best bewaarde Romaanse bouwwerken van heel Duitsland.
- Het interieur van de kerk is zeer fraai; veel ervan stamt nog uit de middeleeuwen.

Km 214 Uitrit 35. Kruft.	B256 Mayen.	61
	B256 Andernach.	

Andernach ± 29.000 inwoners

- De plaats Andernach, aan de voet van de Krahenberg, is één van de oudste stadjes aan de Rijn.
- Eens stond hier slechts een Romeins kasteel (Antunnacum) dat later (na de 6de eeuw) als hof voor diverse Frankische koningen diende.
- De plaats werd daarna tot Rijksstad verheven, hetgeen wil zeggen dat hij tot 1167 onmiddellijk onder de keizer ressorteerde.
- Vervolgens verviel hij aan de keurvorsten van Keulen.
- De rode gekruiste sleutels en het zwarte kruis in het wapen herinneren aan dit feit en aan de overeenkomst die gesloten werd tussen de keurvorsten van Keulen en van Trier over het bestuur van de stad. In 1689 verwoestten de Fransen Andernach grotendeels.
- Ook in de Tweede Wereldoorlog werd het stadje zwaar beschadigd.
- Daar is nu niet veel meer van te merken en er is een vrij belangrijke industrie ontstaan, waaronder de verwerking van Bims (drijfsteen) het bekendst is.
- Van de vroegere vestingmuren zijn enkele delen bewaard gebleven.
- Een klein gedeelte dateert nog uit de Romeinse tijd, het grootste gedeelte dateert van de Middeleeuwen rond 1200.
- Aan de westzijde van het stadje staat de 56 meter hoge Runder Turm (1448), die een onderdeel van de vestingwerken was.
- Het gat dat u in de vier meter dikke muur ziet, herinnert aan de terugtocht van de Fransen, waarbij zij hebben geprobeerd de toren te laten instorten door aan de buitenzijde een `mijn' tot ontploffing te brengen.

Km 217 Uitrit 36. Plaidt.	61
----------------------------------	---

Plaidt ± 5.400 inwoners.

- Industrieplaats met o.a. turfsteen en basaltlava groeven en puinsteenfabrieken, radiumbron.

Koblenz ± 117.000 inwoners.

- De naam Koblenz is een verbastering van het Latijnse woord Confluentes, hetgeen samenvloeiing betekent.
- De Romeinen gaven die naam aan de legerplaats die ze hierin ± 14 na Chr. aan de samenvloeiing van Rijn en Moezel bouwden.
- Zetel van tal van overheidsinstellingen.
- Elke vierde Koblenzer is ambtenaar.
- Grootste garnizoensstad ± 13.000 militairen.
- De stad heeft 4 havens.
- Centrum van de wijnhandel: binnen de stadsgrenzen zijn meer dan 1 miljoen wijnstokken te vinden.

Veel bezienswaardigheden

- Deutsches Eck, waar de rivieren samenstromen.
- Residenz-schloss; oorspronkelijk een paleis, later als kazerne gebruikt en tegenwoordig.
- Een kantoor waar zo'n 6000 Koblenzers zich bezighouden met inkopen doen van het Duitse leger, de Bundeswehr.
- Weindorf werd in 1925 gebouwd als tentoonstellingsruimte.
- U vindt er vier wijnlokalen.
- Ehrenbreitstein; na Gibraltar de grootste rotsvesting van Europa, gebouwd op een 118 m, hoge steile leisteenrots.
- **Ehrenbreitstein is de geboorteplaats van de moeder van Beethoven.**

Autosnelweg A61

Deel 3 ABK Koblenz (A48) - ABK Frankenthal (A6)

[Deel 1 - Grens Nederland - ABK Kerpen \(A4 Dresden\)](#)

[Deel 2 - ABK Kerpen \(A4\) - ABK Koblenz \(A48\)](#)

[Deel 3 - ABK Koblenz \(A48\) - ABK Frankenthal \(A6\)](#)

[Deel 4 - ABK Frankenthal \(A6\) - ABK Walldorf \(A5\)](#)

[Begin van het document](#)

Km 225 Uitrit 37. Autobahn Kreuz: Koblenz.	61	48	Trier.	61
	48	48	Koblenz.	

Deutsches Eck

- De Deutsches Eck is strategisch gelegen aan de samenvloeiing van de Moezel en de Rijn.
- Wanneer u door het parkje wandelt, staat u bij het monument Mahnmal der Deutschen Einheit, dat de toenmalige Bondspresident Theodor Heuss in mei 1953 inwijdde.
- Het beklimmen van de 107 treden wordt beloond met een mooi uitzicht over de Rijn en op de vesting Ehrenbreitstein.
- Eigenlijk staat u hier op de sokkel van een 14 meter hoog ruitersstandbeeld van keizer Wilhelm I, de grootvader van de laatste Duitse keizer, Wilhelm II, die het standbeeld liet oprichten.
- Pas in maart 1945 maakte een Amerikaanse granaat een einde aan deze hoge positie van keizer Wilhelm.
- Toen het monument werd gebouwd, van 1893 tot 1897, was het Deutsches Eck niet meer dan een zandbank in de Moezel.
- De naam bestond echter al voor die tijd, al bevond zich de Duitse Hoek wat meer landinwaarts.

Km 227 Uitrit 38. Koblenz-Metten.	61
--	---

Moezel

- De rivier ontspringt in Frankrijk en stroomt via Nancy, Metz naar Duitsland;
- Is een zijrivier van de Rijn, 545 km,
- Ontspringt op 735 m hoogte op de westhelling van de Vogezen, vormt van Sierck tot ongeveer Wasserbillig de grens tussen Duitsland en Luxemburg en mondt bij Koblenz uit in de Rijn.
- De belangrijkste zijrivieren zijn (links) Orne, Sauer, Kyll, Salm, Lieser, Alf en (rechts) Moselotte, Meurthe, Saar, Ruwer en Dhron.
- De gekanaliseerde bovenloop (49,2 km) voert van het Marne-Rijnkanaal bij Frouard naar Metz; de gekanaliseerde Moezel van Thionville tot Koblenz (269,6 km) telt veertien stuwdammen, veertien sluizen en elf waterkrachtcentrales.
- Het beheer wordt uitgeoefend door de Internationale Moselgesellschaft m.b.H., waarin Frankrijk, Duitsland en Luxemburg zitting hebben en die gevestigd is te Trier.
- Dit lichaam geeft ook de vaarvoorschriften uit, die grotendeels gelijk zijn aan die voor de Rijn.
- Het Moezeldal, m.n. tussen Trier en Koblenz, is toeristisch zeer gezocht; dit deel is ook het centrum van de wijnbouw (moezelwijnen).
- Moezel-Saar-Ruwer is het bekendste wijnbouwgebied van West-Duitsland.

Km 231 Kiosk Moselblick. (Aan beide zeiden van de A61)

Km 233 Uitrit 39. Koblenz-Dieblich.

- We rijden aanstonds over een schitterend stuk weg.
- een brug van 935 meter lengte en 136 meter hoogte overspant het Moezeldal.
- Een werkelijk schitterend uitzicht heeft en bij de kiosk/tankstation Mosel.

  Kiosk Moselblick.**Moselblick. Kiosk**

Km 240 Uitrit 40. Koblenz - Waldesch.

Elke vierde Koblenzer is een ambtenaar

- Koblenz (65 m) heeft ± 110.000 inwoners.
- Het is een middelgrote stad.
- De afstanden tussen de bezienswaardig heden zijn allemaal nog net te belopen.
- Koblenz is zetel van tal van overheidsinstellingen, niet alleen van het Bundesland Rheinland-Pfalz, maar van de hele Bondsrepubliek.
- Elke vierde Koblenzer is een ambtenaar.
- Bovendien is het de grootste garnizoensstad van het land met ongeveer 13.000 soldaten.
- Er zijn vier havens, maar de grootste en drukste liggen ver uit het zicht.
- Er is weliswaar de nodige industrie (chemie, textiel, ijzerverwerking), maar niet in die mate dat de Koblenzers eronder hoeven te lijden: geen rook en geen roet.
- Keulen is beslist een beter uitgaanscentrum, maar in het Weindorf van Koblenz, het wijndorp dat elke zomeravond in het teken staat van Wein, Weib und Gesang, komt u ook aardig aan uw trekken.
- U ruikt de wijn trouwens ook elders in de stad: Koblenz is een centrum van de wijnhandel.
- De stad hoort zelfs bij twee wijngebieden tegelijk (Mittelrhein en Mosel) en binnen de stadsgrenzen zijn meer dan een miljoen wijnstokken te vinden.
- Bovendien wordt hier Sekt gemaakt, de Duitse champagne (firma Deinhard).
- Koblenz is een stad waar u heerlijk kunt winkelen.
- Daarvoor moet u vooral zijn in de Löhrstrasse en de straten die er op uitkomen.
- "Einkäufe machen" kunt u hier beter dan in de provinciehoofdstad Mainz.

Km 245 Uitrit 41. Boppard.	B327	

Boppard ± 10.000 inwoners.

- Bekende wijn- en badplaats.
- Oorspronkelijk een Keltische nederzetting, later door Romeinen veroverd, die er een vesting bouwden, Resten hiervan zijn nog in de stad te vinden.
- St. Severuskerk, met fraaie wandschilderingen.
- Armentariusstein, oudste monument (5de eeuw) in Boppard wordt bewaard in de Karmelietenkerk.
- Deze 14de eeuwse gotische kerk heeft, zeer opvallend geen torens.
- Klooster Marienberg (12de eeuw) mooi boven de stad gelegen op zo'n 30 meter

Km 253 Uitrit 42. Emmelshausen.	St. Goar.	

St. Goar ± 4.200 inwoners.

- Genoemd naar de heilige Goar, die op deze plek rond het jaar 600 het evangelie kwam prediken.
- Het stadje wordt beheerst door de machtige burcht Rheinfels, die 115 meter boven de Rijn uitsteekt.
- Beroemd is hier de Loreley, de 132 meter hoge rots die de Rijn vernauwt een gevaarlijke stroomversnellingen veroorzaakt.

Km 257 Uitrit 43. Pfalzfeld.	
-------------------------------------	---

Oberwesel ± 4.100 inwoners.

- Bekend vanwege de vele architectonische interessante bouwwerken
- De middeleeuwse ringmuur, met maar liefst 18 torens, is nog volledig intact .
- Gotische Liebfrauenkirch (14de eeuw) ruïne Schönburg (10de eeuw)

Km 262 Uitrit 44. Laudert.	Oberwesel.	

Hunsrück

- De Hunsrück is een langgerekte hoogvlakte, waarover een prachtige weg over loopt: de 140 kilometer lange Hunsrück-Höhenstrasse.
- Deze moderne brede verkeersweg loopt tussen Koblenz en Trier.
- Doordat hij voert over de golvende Hunsrück hoogvlakte, waar weiden en bossen elkaar in bonte afwisseling opvolgen, komt deze weg zeker in aanmerking voor de toeristen.
- Op talrijke punten komen wegen uit het Moezel, Rijn, Nahe- en Saardal op de hoofdweg uit.
- Verschillende toeristenplaatsjes liggen aan de Hunsrück-Hohenstrasse; belangrijkste daarvan is Kastellaun.
- Op een steile rots in het centrum van het plaatsje troont de ruïne van de in 1689 verwoeste Burg Kastellaun.

Bacharach ± 3.000 inwoners.

- Langgerekt stadje aan de oever van de Rijn.
- Opslagplaats voor de Rheingauer wijnen.
- Middeleeuwse stadsmuur (14de eeuw) met vele torens in goede staat.

**Km 273 Uitrit 45.
Rheinböllen.**

B50 Simmeren-Hunsrück.

Rheinböllen ± 3000 inwoners.

- Kleine plaats in de Hunsrück.
- In de omringende bossen zijn nog verschillende oude Romeinse en Germaanse graven te vinden.
- Even ten noorden van Rheinböllen is de toegang van het Hochwild-Schutzpark Hunsrück een wildreservaat, waar men edelherten, wilde zwijnen, steenbokken en insecten in hun natuurlijke staat aantreft.

   Hunsrück. Km 281

Hunsrück. Km 281

Km 283 Uitrit 46. Stromberg.	61
-------------------------------------	---

Stromberg ± 2.200 inwoners.

- Ruïne van de Stromburg op de Schlossberg.
- Hündsfels, een bijna loodrecht uit de Galdenbach (riviertje) oprijzende marmmerrots.
- Daartegenover de Gollenfels met de gelijknamige ruïne erbovenop.
- Op 5 km. in de richting van Bingen, ligt het Bergwerk auf der Amaliënhöhe.
- Dit is een oude mangaanerts- en dolomiet(kalksteen)wijn.
- De in oorspronkelijke staat ingerichte wijngangen kunnen met een treintje bezocht worden.

Km 287 Uitrit 47. Waldlaubersheim.	61
---	---

Km 290 Uitrit 48. Dorsheim.	61
------------------------------------	---

Km 293 Uitrit 49. Bingen.	B50 Gensingen.	61
	B50 Bingen am Rhein.	

Bingen ± 25.000 inwoners.

- Wijn - en congresstad, gelegen aan de uitmonding van de Nahe in de Rijn.
- Vroeger een Romeinse vesting geweest onder de naam Bingium Burgklopp (128 m).
- Is gebouwd op fundamenten van diezelfde vesting: de burcht is verschillende malen verwoest, eind 1700 gerestaureerd en sinds 1896 gemeentehuis van Bingen.
- Midden in de Rijn, op een rotseilandje, ligt de Muis-turm, gebouwd als toluhuis.
- Sinds de vernieuwing in 1915 dient hij als signaaltoren voor de scheepvaart op dit zeer moeilijk te bevaren gedeelte van de Rijn.

Km 295 Uitrit 50. Autobahn Dreieck: Nahetal.	61	60 Mainz	61
	60		

Via de A60 is het zo'n 30 kilometer naar Mainz, 2000 jaar oude stad aan de Rijn.

Mainz

- Beroemd is de Dom van Mainz, welke verschillende malen verwoest en weder opgebouwd is.
- Het is tevens de geboorteplaats van Johannes Gutenberg, de uitvinder van de boekdrukkunst (of was het toch Laurens Jansz Coster uit Haarlem).
- Tegenwoordig wonen er zo'n 192.000 mensen in Mainz.

Nahetal

- Men noemt de rivier de zuster van de Moezel;
- Dit komt waarschijnlijk omdat aan de oevers van de rivier een andere wijn groeit;
- Het beeld aan de oevers van de Nehe is zeer afwisselend en wild;
- Bekende plaatsen aan de rivier zijn Idar-Oberstein, Bad Munster en Bad Kreuznach.

Km 299 Uitrit 51. Bad Kreuznach.	B41 Bad Kreuznach.	
---	----------------------------------	---

Bad Kreuznach ± 45.000 inwoners.

- Gelegen aan beide zijden van de Rivier de Nahe.
- Twee gedeelten met elkaar verbonden door een uit 1300 stammende stenen brug, de Nahebrücke.
- Deze brug is vooral beroemd door de brughuizen (woningen op de brug zelf).
- Veelal bekend als badplaats vanwege de zoutwaterbronnen met hun geneeskundige kracht.

Km 307 Uitrit 52. Gau-Bickelheim.	B420 Bad Münster a. Stein.	
--	--	---

Rheinheissische Schweiz

- De Rheinheissische Schweiz is een klein gebied zo tussen Bad Kreuznach en Alzey.
- Het fraaie landschap waarin bossen, weiden, beekjes, kapelletje en ruïnes elkaar afwisselen leent zich uitstekend voor wandelingen.
- Voor de wandelliefhebbers zijn vele kilometers landgoed gemarkeerde routes uitgezet.
- De vele wijndorpen die in dit gebied verzameld liggen, zijn interessante reisdoelen.

Km 316 Uitrit 53. Bornheim.

61

Bornheim ± 13000 inwoners.

- Het landschap rondom het Pfalzer Wald en de Elsass wordt al eeuwen lang omringd door wijnvelden.
- Deze zijn al uit de tijd van de Romeinen.
- Door het zeer milde klimaat komen er uit deze omgeving o.a. noten en citroenen.
- Verder is er erg veel tabaksindustrie.

Km 318 Uitrit 54.

Autobahn Kreuz: Alzey.

A63

B271

A63

A63

Kaiserslauteren.

Mainz.

61

Km 321 Uitrit 55. Alzey.

61

Alzey ± 15.800 inwoners.

- Oude wijnstad in het "Wijnparadijs Rheinheissen", Duitsland grootste Wijnbouwgebied.
- In het Nibelungenlied wordt Alzey al genoemd.
- Bezienswaardigheden: Rathaus uit 1586, het tussen 1902 - 1904 weer opgebouwde historische slot uit 1100 met een wijnproeflokaal en de Nikolaikirche (1449).

Km 331 Uitrit 56.

Gundersheim.

61

Km 338 Uitrit 57. Worms-Mörstadt.	
--	---

Worms ± 82.000 inwoners.

- Domstad, Nibelungenstad en Lutherstad.
- De in Romaanse stijl gebouwde Dom stamt uit de 11de en 12de eeuw.

   Wonnegau. Km 340	Wonnegau. Km 340 	
---	---	---

Km 343 Uitrit 58. Worms.	N47n Monsheim.	
	B271 Worms.	

Worms

- Worms was als zetel van de Rijksdag in de middeleeuwen de belangrijkste plaats in Duitsland.
- Volgens het Nibelungengebied is de zgn. Nibelungenschat door de held Hagen, op de plek waar Worms ligt, in de Rijn gegoid.
- Een standbeeld van deze held staat op de Rijnkade, dichtbij de Nibelungenbrug.
- In 1521 wordt Martin Luther door het Edict van Worms uitgesproken op de Rijksdag, veroordeeld.
- Het Luther monument te Worms, 'n standbeeld van Luther omringd door 12 van zijn geest verwanten is het grootste ter wereld dat herinnert aan de Reformatie.
- De Joodse begraafplaats in Worms is de oudste en grootste in Europa.
- Vele kerken bepalen het gezicht van Worms, waarschijnlijk de bekendste daarvan is de Liebfrauenkirche.
- De omringende wijngaarden leveren nl. de Liebfrauenmilch, een prima witte wijn.

Autosnelweg A61

Deel 4 ABK Frankenthal (A6) - ABK Walldorf (A5)

[Deel 1 - Grens Nederland - ABK Kerpen \(A4 Dresden\)](#)

[Deel 2 - ABK Kerpen \(A4\) - ABK Koblenz \(A48\)](#)

[Deel 3 - ABK Koblenz \(A48\) - ABK Frankenthal \(A6\)](#)

[Deel 4 - ABK Frankenthal \(A6\) - ABK Walldorf \(A5\)](#)

[Begin van het document](#)

Km 351 Uitrit 59. Autobahn Kreuz: Frankenthal.	61 6	6 Frankrijk - Tsjechië. Routebeschrijving A6 op de Website	61
---	---	--	---

Frankentahl ± 47.000 inwoners.

- Van vissersdopje in de 8ste eeuw uitgegroeid tot een industrie- en arbeidersstad.
- Kreeg in 1577 stadsrechten.
- Frankenthal is bekend vanwege de porselein industrie, die zich in 1755 hier vestigde.
- Een bijzonder fraaie collectie porselein, valt te bewonderen in het raadhuis.

Km 360 Uitrit 60. Autobahn Kreuz: Ludwigshafen.	61 A650	A650 Ludwigshafen.	61
		A650 Bad Dürkheim via de B37	

Ludwigshafen-Mannheim

- Twee zustersteden, gescheiden door de Rijn met respectievelijk ± 185.000 en ± 300.000 inwoners.

Ludwigshafen

- Nuchtere nieuwe zakenstad.
- Een oude binnenstad met historische gebouwen ontbreekt.
- Grote chemische industrie (BASF-fabrieken).
- Fraai Stadtpark (voormalig natuurbos); moderne architectuur.

Mannheim

- Keurvorstelijk slot, het grootste barokke paleis van Europa 461 meter lange voorgevel.
- De binnenstad is volgens een strikt patroon gebouwd.
- Bezienswaardig zijn de Wasserturm uit 1887, het oude raadhuis, en het Luisenpark (Bundesgartenschau van 1975) met de 220 meter hoge zendtoren met draaiend uitzichtrestaurant.

Km 364 Uitrit 61. Autobahn Kreuz: Mutterstadt.	61	65 Ludwigshafen.	61
	65		

Mutterstadt ± 13.000 inwoners.

- Met een bezienswaardig, historisch raadhuus met vakwerkbouw, hernieuwd modern raadhuus en de gerestaureerde barokkerk.

   Dannstadt. Km 367	Dannstadt. Km 367 	61
--	--	---

Km 370 Uitrit 62. Schifferstadt.	61
---	---

Hassloch ± 19.000 inwoners.

- Veel vakwerkhuisen.
- Flink recreatiepark; combinatie van vogelpark en pony rijden in het bos.

Km 378 Uitrit 63. Speyer.	B9 Wörth a, Rhein.	61
	B9 Ludwigshafen.	

Speyer ± 44.000 inwoners.

- Oude keizer-, bisschops- en Rijksstad.
- Pronkjuweel van Speyer is de keizerlijke Dom;
- in 1030 met de bouw begonnen, voltooid in 1125.
- Drie eeuwenlang was het de begraafplaats voor de heersers van het Duitse keizerrijk; 4 keizers, 4 koningen en 3 keizerinnen liggen er begraven.
- Wijnmuseum, met naar eigen zeggen de oudste wijn ter wereld.
- Het Judenbad, een ondergronds romaans gewelf, deel van een Synagoge uit ± 11de eeuw.

Km 385 Uitrit 64. Hockenheim.	61
--	---

Hockenheim ± 16.000 inwoners.

- De naam Hockenheim is nauw verbonden met de auto en motorsport.
- De Hockenheimring werd gebouwd tussen 1963 en 1965 en biedt plaats aan zo'n 100.000 toeschouwers.
- Vele formule 1 races zijn hier gereden.
- Motorsport museum.

Km 390 Uitrit 65. Autobahn Dreieck: Hockenheim.		 Mannheim.	
		 Heilbron.	

   Hockenheim-Ring.	Hockenheim-Ring.
---	---

Km 289 Autobahn Kreuz: Waldorf.		 Basel.	
		 Darmstadt.	